

Тетяна Назаренко *– доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувачка відділу навчання географії та економіки Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна.*

Коло наукових інтересів: *методика навчання географії та економіки в школі, методика вивчення географії на профільному рівні, методи та форми навчання географії, розвиток фахової компетентності у вчителів географії, інноваційні технології навчання географії в закладах загальної середньої та вищої педагогічної освіти, підручникотворення.*

geohim@ukr.net

https://orcid.org/0000-0001-7354-5245

Володимир Яценко *– кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу навчання географії та економіки, докторант Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна.*

Коло наукових інтересів: *професійні інтереси зосереджено у сфері педагогіки, теорії та методики навчання географії, застосування інформаційно-комунікативних технологій в освіті, географії, економіки, економічного використання водних ресурсів та рекреаційної географії.*

iatsenko_v@ukr.net

https://orcid.org/0000-0002-7948-2983

Олена Часнікова *– кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, відділу навчання географії та економіки Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна.*

Коло наукових інтересів: *теорія і методика професійної освіти, професійний розвиток вчителя, географічна освіта, економічна освіта, фінансова освіта, освіта дорослих.*

maxlen123@gmail.com

https://orcid.org/0000-0002-8535-6668

Денис Полтавченко *– молодший науковий співробітник відділу навчання географії та економіки Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна.*

Коло наукових інтересів: *теорія і методологія організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, методика навчання географії.*

denpoltavchenko@i.ua

https://orcid.org/0000-0001-6033-0085

УДК 37.02

https://doi.org/10.32405/2411-1317-2025-4-165-176

Подано до редакції: 31.10.2025
Прийнято після рецензування: 10.12.2025
Затверджено до друку: 22.12.2025
Опубліковано: 24.12.2025

ДОСЛІДЖЕННЯ ВИДІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИ ВИВЧЕННІ ГЕОГРАФІЇ В ГІМНАЗІЇ

Анотація. Наукові співробітники відділу навчання географії та економіки Інституту педагогіки НАПН України представили в статті результати науково-педагогічного дослідження, виконаного в межах планової роботи за номером державної реєстрації 0124U000275, в якій обґрунтовують ефективне застосування діяльнісного підходу при підготовці учнів закладів загальної середньої освіти до викликів сьогодення і майбутнього. Реалізація ідей і змісту

© Назаренко Т., Яценко В., Часнікова О., Полтавченко Д.

Нової української школи відбувається через формування в учнів ключових і предметних компетентностей. Відповідно до розробленої тими ж авторами Концепції навчання географії в основній школі (2018) аналізуються різноманітні види навчальної діяльності учнів, зокрема дослідження/моделювання (дослідницькі проєкти), робота з інформацією, встановлення взаємозв'язків та закономірностей, практичні роботи, навчальні проєкти (інформаційні, практикоорієнтовані (прикладні), творчі, навчальна екскурсія та ін. Оскільки під час дослідження виникли непередбачувані випадки застосування цифрових ресурсів, дослідження було переформатовано через призму використання цих ресурсів у різних видах навчальної діяльності під час вивчення географії в гімназії і представлено в схемах та таблицях.

Ключові слова: види навчальної діяльності; методика навчання географії; освітній процес; діяльнісний підхід; цифрові ресурси; предметні компетентності.

Постановка проблеми. Визначальне завдання прикладної освіти сьогодення полягає в допомозі учневі завчасно зорієнтуватися у виборі майбутньої професії і у визначенні власних прав та обов'язків як громадянина і фахівця. Загальною метою при навчанні є сприяння розвитку стратегій і методів діяльнісного підходу, формування навичок мислення вищого порядку, не лише знання та пригадування фактів, а й розуміння, застосування, аналіз, синтез та оцінка знань (Bloom, 1984). Такі навички потребують залучення учнів до навчального предмета, чинник якого визначено як ключ до успішного навчання в школі (Pascarella & Terenzini, 1991). Діяльнісний підхід – це найприродніший спосіб підготувати учня сьогодні до світу завтра, переосмислення та зміна підходів вчителів від схеми «пояснив – закріпив – перевірив» до відкритого завдання – запитання – роботи в команді – власного пошуку – обґрунтування власної думки – радості від процесу навчання і відповідальності за те, що я можу, хочу, буду, знаю і вмію.

Новітні досягнення педагогічної науки, які відбуваються в Україні вимагають нового бачення методики навчання географії. Діяльнісний підхід у навчанні географії – це спосіб реалізації ідей і змісту Нової української школи (Концепція НУШ, 2017). Школа для учня не має бути місцем набуття тільки теоретичних знань, це простір для прояву та реалізації творчості, де учні вчаться бути ініціативними і, як результат, успішними.

Сучасна географічна освіта потребує від вчителя такої організації навчального процесу, який би був орієнтований на формування ключових і предметних компетентностей, на розвиток критичного мислення й активної позиції учнів. Вивчення географії в гімназії створює широкі можливості для використання різноманітних видів навчальної діяльності, що сприяють не лише засвоєнню знань, а й розвитку дослідницьких, творчих і комунікативних умінь. Таким чином, діяльнісний підхід не тільки сприятиме розвитку знань та вмінь учнів із географії як навчального предмета, а й посилюватиме її освітній потенціал як джерела формування ключових і предметних компетентностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізуючи наукові праці авторів, які досліджували види навчальної діяльності, переконуємось, що поняття «діяльність» часто прирівнюють до таких понять, як робота, активність, поведінка. Науковці пропонують розглядати термін «діяльнісне навчання» як комплексне явище, що містить у змісті ще багато видів, наприклад: наукова діяльність, теоретична діяльність, евристична діяльність, самостійна діяльність, практична діяльність, пізнавальна діяльність, пошукова діяльність, дослідницька діяльність, розумова діяльність та ін.

Стосовно географічної освіти, то в розрізі діяльнісного навчання важливими є роботи таких авторів, як О. В. Браславська, Л. П. Вішнікіна, С. Г. Кобернік, В. П. Корнєєв, О. П. Кравчук, М. Г. Криловець, Л. І. Круглик, Т. С. Мартинюк, О. Ф. Надтока, Т. Г. Назаренко, Л. А. Покась, М. С. Топузов, О. М. Топузов, О. В. Часнікова, Б. О. Чернов, І. М. Шоробура, А. А. Шуканова, В. С. Яценко та ін. У роботах цих та інших науковців розглядається діяльнісний підхід при вивченні географії в закладах загальної середньої та вищої освіти, аналізуються переваги конкретних видів навчальної діяльності.

У Концепції географічної освіти в основній школі (2018) зазначається, що практично-дослідна діяльність є важливою для процесу географічного пізнання і саме вона створює умови для рефлексивного розвитку особистості. Основною методичною ідеєю в діяльнісному підході є бачення учня як дослідника. У модельній навчальній програмі з географії 6–9-х класів (Запотоцький та ін, 2023) запропоновано такі види навчальної діяльності: дослідження/моделювання (дослідницькі проєкти), робота з інформацією, встановлення взаємозв'язків та закономірностей, практичні роботи, навчальні проєкти (інформаційні, практикоорієнтовані (прикладні), творчі, навчальна екскурсія. Отже, діяльнісний підхід орієнтує організацію освітнього процесу на забезпечення активної, особистісно значущої, усвідомленої освітньої діяльності учня, значення якої полягає не стільки в засвоєнні певних знань, скільки у формуванні себе як особистості.

Виокремлення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У методиці навчання географії проблема реалізації видів навчальної діяльності на сьогодні практично не вивчена, оскільки змінилися підходи до викладання, навчальне методичне забезпечення, з'явилися нові модельні та навчальні програми, підручники тощо. Наявні поодинокі методичні розробки вчителів, попри їхню практичну цінність, часто не розкривають комплексно сутності поняття «навчальна діяльність» у контексті сучасних освітніх тенденцій. Вони переважно зосереджуються на окремих фрагментах уроку або вузьких дидактичних завданнях, не враховуючи повного спектра можливостей діяльнісного підходу.

Водночас недостатньо вивченим залишається питання узгодження видів навчальної діяльності з можливостями цифрових ресурсів, особливо з огляду на вікові та психологічні особливості учнів, рівень цифрової компетентності вчителів і матеріально-технічне забезпечення закладів загальної середньої освіти.

Мета статті – дослідити різні види навчальної діяльності на уроках географії в закладах загальної середньої освіти з огляду на оновлений Державний стандарт базової середньої освіти (2020) та зміст модельної навчальної програми з географії (2021), визначити можливості їх використання в сучасному освітньому процесі з географії.

Методика дослідження. Дослідження здійснювалося на засадах доступності, добровільної участі та анонімності респондентів, що забезпечило валідність і практичну значущість результатів для вдосконалення навчальної діяльності з географії. У дослідженні взяли участь 432 вчителя географії Київської, Івано-Франківської та Закарпатської областей України та 913 учнів 7-х класів закладів загальної середньої освіти м. Києва.

Методичний інструментарій дослідження охоплює анкетування вчителів та учнів, яке проводилось у змішаному форматі онлайн та офлайн із використанням Google Forms, безпосереднє спостереження за проведенням уроків географії в закладах загальної середньої освіти, аналіз відкритих відповідей респондентів, а також факторний і статистичний аналіз отриманих даних.

*Аналіз результатів опитування***.** Проводячи опитування та співбесіди з учасниками дослідження, спостерігаючи за освітнім процесом із географії в 7-х класах закладів загальної середньої освіти, ми переконались, що з усіх запропонованих видів навчальної діяльності переважали ті, що були пов'язані з використанням цифрових ресурсів. Не всі учасники нашого педагогічного дослідження почували себе впевнено в аспекті застосування сучасних науково-педагогічних технологій: на це впливають віковий дисбаланс між вчителем і учнем, наявність матеріальної бази освітнього закладу, рівень цифрових гаджетів (іноді у вчителя він істотно нижчий, ніж в учня). Разом із тим освітній процес із географії передбачає великі можливості використання різноманітних цифрових ресурсів, насамперед загальнодоступних засобів MS Office (текстовий редактор MS Word, програми MS Photoshop, MS Power Point, Microsoft Edge), а застосування програми MS Map Point для створення різноманітних рухомих картографічних предметів надає великі перспективи при вивченні географії в гімназії (Часнікова, 2024). Також важливою складовою цифрових ресурсів, що використовуються в діяльнісному підході при вивченні географії, стають електронні продукти, розроблені для дистанційного вивчення та опрацювання географічної інформації: Google Earth, ArcGIS, MapInfo тощо.

Діяльне застосовування цифрових ресурсів надає уроку різноманітні дидактичні можливості, а саме: персоналізацію навчання, здобуття практичних знань через дієвість унаочнення, дослідження різноманітних ресурсів через мережу Інтернет, перспективу моделювання природних явищ і процесів, формування комунікативних навичок за допомогою організації групової роботи, реалізацію проєктної діяльності на уроках географії, забезпечення зворотного взаємозв'язку під час навчання, визначення освітнього рівня, організацію дистанційного навчання, особливо під час повітряних тривог та воєнних дій (Назаренко, 2021).

Пізнавальним форматом навчальної роботи є різноманітні квести, де здобувачі освіти знаходять певні локації на електронних географічних картах, навіть у смартфоні, відповідаючи на запитання або виконуючи завдання. Документальні фільми та навчальні відео надають перспективу віртуальної подорожі через ознайомлення з різними культурами та природними ландшафтами. 3D-моделі дають змогу учням досліджувати рельєф Землі, будову вулканів, внутрішню будову планети та інші географічні об'єкти; все це може використовуватись як для закріплення вивченого матеріалу, так і для формування нових знань та навичок (Яценко, 2021).

Сучасні цифрові технології істотно мотивують учнів до навчання, тому ми вирішили дослідити, яким чином в освітньому процесі з географії в гімназії застосовуються цифрові ресурси під час різноманітних видів навчальної діяльності.

Для опрацювання результатів опитування застосовано статистичні методи аналізу, факторний аналіз; контент-аналіз для аналізу відкритих відповідей і коментарів респондентів.

Результати дослідження. Проводячи опитування ми переконались у популярності використання різноманітних цифрових ресурсів, які допомагають зробити урок з географії набагато інформативнішим, тому наше дослідження зазнало певних змістових змін.

Загальні відомості про учасників дослідження. Усі учасники були поінформовані про мету дослідження.

На рис. 1 продемонстровано розподіл респондентів за місцем роботи (місто, село): 51,2% − міські, 48,8% − сільські. Такий баланс сприяє репрезентативності вибірки та враховує специфіку освітнього середовища в різних типах ЗЗСО.

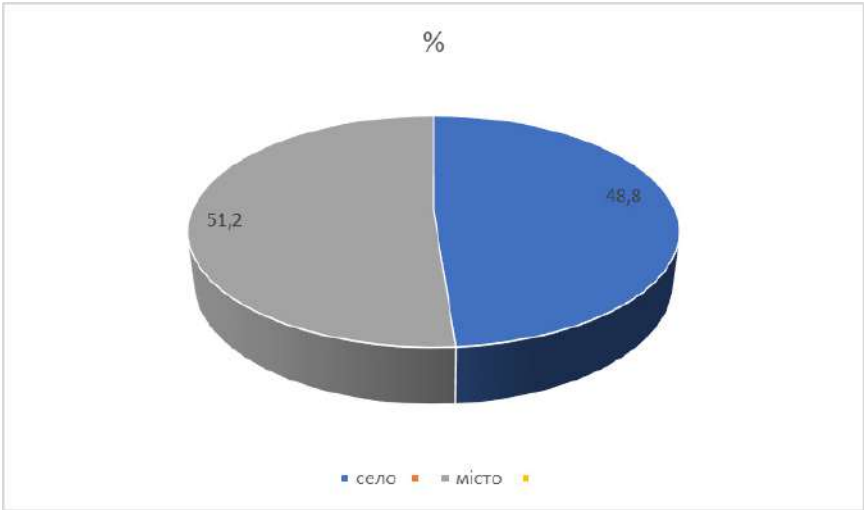

Рис. 1. **Територіальне розміщення закладів освіти, де працюють всі учасники опитування, %**

На рис. 2 відображено педагогічний стаж респондентів, де найбільшу частку становлять вчителі зі стажем від 10 до 25 років — 44%, що свідчить про переважання досвідчених, але ще активних у професійному розвитку фахівців. Вчителі цієї групи мають високу цифрову

мобільність і адаптивність до нових технологій, адже протягом усього часу їхньої педагогічної діяльності невпинно розвивалось упровадження цифрових технологій у навчанні (від Державної національної програми «Освіта» (Україна XXI століття) до концепції НУШ). При цьому також варто зазначити, що вчителі з педагогічним стажем понад 25 років теж вводять елементи цифровізації у вчительську діяльність. Таким чином, спостерігається різний рівень адаптації до цифрових технологій, що є важливим чинником у плануванні професійного розвитку та впровадженні інноваційних освітніх практик.

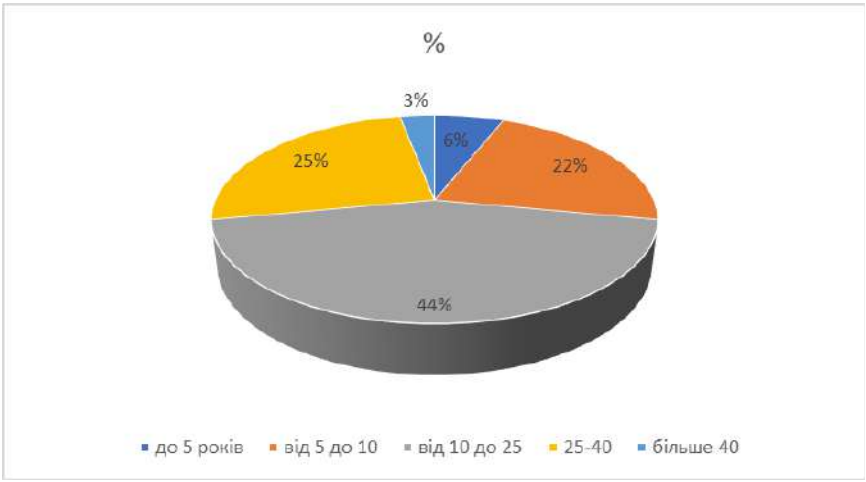

Рис. 2. **Педагогічний стаж учителів − учасників опитування, %**

Рисунок 3 ілюструє ґендерний розподіл респондентів, де 82% становлять жінки, а 18% − чоловіки. Абсолютне переважання жінок серед опитаних вчителів географії є ознакою, притаманною базовій середній освіті в цілому. Це пояснюється сучасною демографічною ситуацією, соціальними зрушеннями, що спричинені війною на території України, водночас ґендерна диспропорція у виборці не впливає на об'єкт дослідження, а є додатковим доказом традиційного переважання жінок у педагогічній спільноті.

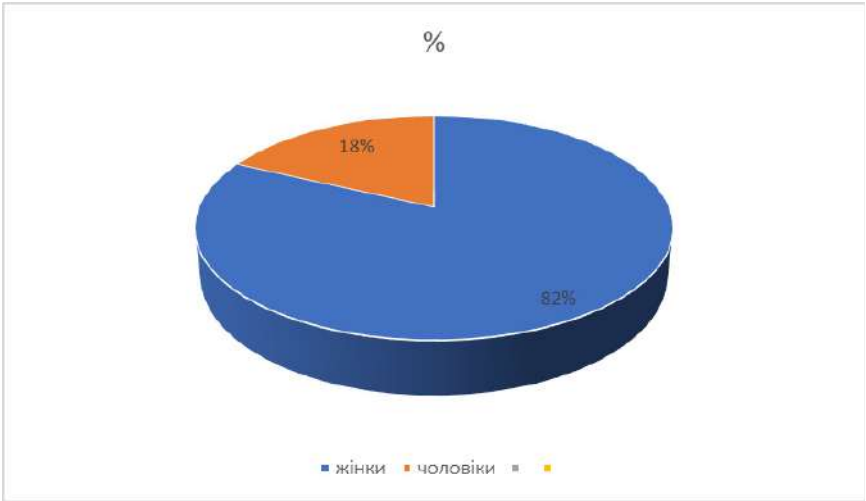

Рис. 3. **Ґендерний склад учителів географії – учасників дослідження, %**

Під час проведення педагогічного експерименту нами було з'ясовано, як використовуються цифрові ресурси в різних видах навчальної діяльності при вивченні географії в гімназії.

Вчителям та учням було поставлено однакові запитання: постійний доступ до інтернету, використання віртуальної/доповненої реальності, інтерактивність і пошук інформації, зчитування QR-кодів, використання цифрових лабораторій (синоптична, гідрографічна, топографічна, геологічна, сейсмічна тощо), опціональне використання цифрових ресурсів через органайзер (зберігання розкладу, нотатки, нагадування).

Відповіді учасників опитування представлено на рис. 4.

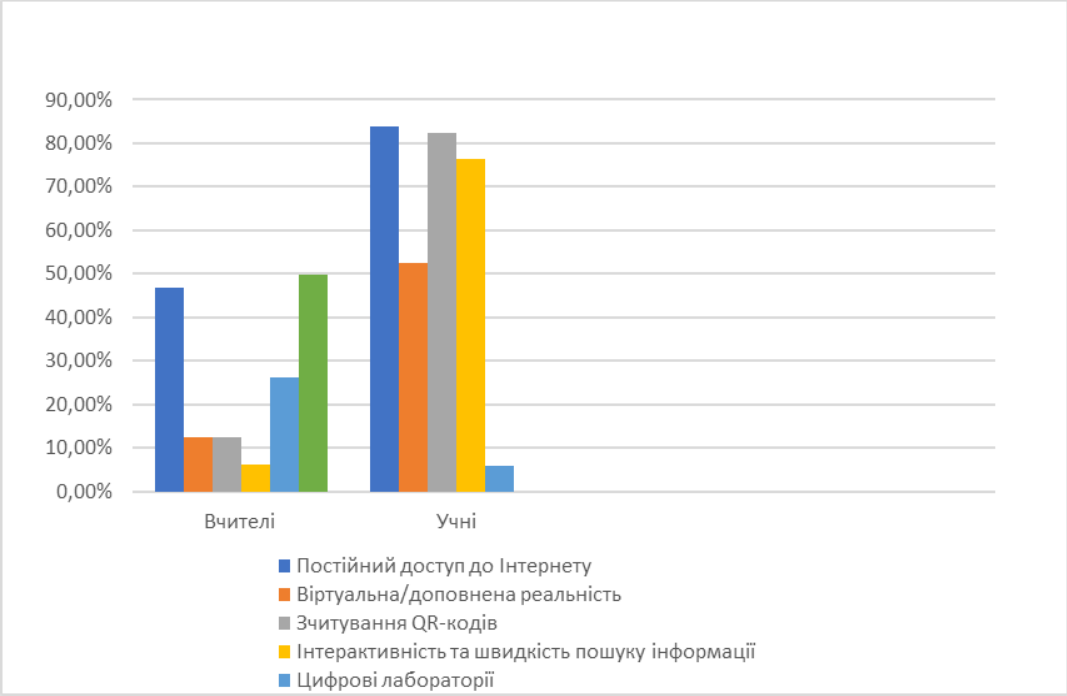

Рис. 4. **Відповіді учасників дослідження**

Під час дослідження нами виокремлено низку чинників, які винятково позначаються на підготовці та проведенні уроку із застосовуванням цифрових ресурсів: методична мета, тип уроку, його місце в освітньому процесі, кількість учнів у класі, дотримання гігієнічних вимог при роботі учнів з електронними гаджетами та мультимедійним обладнанням, рівень інформаційної компетентності учнів та вчителя, готовність учнів до нового виду навчальної діяльності. Потенціал цифрового середовища можна використовувати на різних етапах уроку, активізуючи змістовий момент, урізноманітнюючи форми й технології навчання, у т. ч. забезпечуючи їхній діяльнісний аспект (табл. 1).

Таблиця 1. **Використання цифрових ресурсів нарізних етапах уроку географії**

Етап уроку	Мета	Цифрові засоби	Види діяльності
Організаційний етап	Налаштувати учнів до освітнього процесу на уроці	Відеопрезентація через додаток мобільного телефону	Демонстрація теми й мети уроку через мотиваційні запитання
Етап моніторингу якості знань – визначення рівня навчальних досягнень учнів	Активізувати розумову діяльність, поглиблювати критичне мислення, навчити самооцінці знань	Комп'ютерне тестування	Географічний диктант (тестування). Взаємоперевірка правильних відповідей
Мотиваційний етап – актуалізація знань	Встановити причино-наслідкові взаємозв'язки з попередніми темами	Мультимедійна презентація	Фронтальне опитування. Проблемні питання
Пізнавальний етап – пояснення та перцепція нової навчальної інформації	Продукувати нові поняття та знання з теми. Навчити оперувати фактами, розвивати гнучкість мислення. Вчити дослідницькому мисленню	Навчальний фільм (або відеопрезентація) Основні поняття, схеми, таблиці, малюнки, анімація, відеофрагменти, що ілюструють особливості нового матеріалу	Робота з підручником, настінною та електронною географічними картами, аналіз таблиць
Компетентнісний етап – формування практичних умінь	Формувати практичні навички порівняльної характеристики, аналізу карт. Розробити алгоритми запам'ятовування	Цифровий практикум	Робота з тематичними картами, розв'язування задач, позначення на електронній контурній карті
Рефлексивний етап – закріплення знань та навичок з теми, формування ціннісного ставлення	Продемонструвати на основі вивченої можливості творчого створення проєктів	Цифрова анімація	Створення географічних міні проєктів
Коригуючий етап – визначення стану індивідуальної навчальної траєкторії з географії	Виявити рівень первинного засвоєння знань, умінь, навичок та початкового формування предметних компетентностей	Віртуальна лабораторія. Інтерактивна карта	Мінісамостійна робота
Фінальний етап – домашнє завдання	Створити умови для ефективного (по можливості, творчого рівня) виконання домашнього завдання	Мультимедійна презентація	Аналіз структури д/з. Приклади

Таблиця 2 презентує співналежність видів навчальної діяльності до тих цифрових ресурсів, які можна використати.

Таблиця 2. **Співналежність видів навчальної діяльності до цифрових ресурсів, які можна використати**

Види навчальної діяльності	Цифрові ресурси
Пояснювально-ілюстративна діяльність: перевірка знань після теми через онлайн-тест на ВШО	Офіційна платформа для дистанційного навчання
Репродуктивна діяльність: виконання типових вправ	LearningApps.org (тести, картки, вікторини)
Пошукова-дослідницька діяльність: збір та аналіз географічної інформації з різних джерел (карти, інтернет, статистика)	UN Data, World Bank – для роботи зі статистикою
Практична діяльність: розв'язування задач на обчислення географічних величин (часові пояси, масштаб, відстань)	Віртуальна подорож до вулканів світу: будова вулкану, спуститися до жерла, масштабування тощо
Ігрова діяльність	Віртуальна експедиція до Антарктиди. Робота з контурними картами
Творча діяльність: створення інтерактивної презентації «Країни Африки»	Хмарні сервіси: Canva, Genially – інтерактивні карти, презентації
Комунікативна діяльність	Проведення брейн рингу за допомогою Canva
Інформаційно-цифрова діяльність	National Geographic, BBC Earth

Результати дослідження та їх обговорення. Майже половина опитаних вчителів (51,0%) зазначили, що вони не повною мірою використовували додатки доповненої реальності в освітньому процесі з географії (рис. 5).

Рис. 5. **Використання застосунків доповненої реальності в освітньому процесі**

Водночас застосування доповненої діяльності та таких сервісів, як мобільні додатки, мультимедіа тощо, сприяє розвитку та соціалізації учня, формує його загальну культуру, світоглядні орієнтири, екологічний стиль мислення і поведінку, творчі здібності, дослідницькі навички та навички життєзабезпечення, здатність до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів (Гончарова, 2019).

Висновки дослідження. Однією з головних проблем навчання географії в закладах загальної середньої освіти є процес фундаменталізації змістової складової, який призвів до системних змін у базових навчальних планах, що простежується через тенденцію етапного зменшення кількості годин на вивчення географії. Це певною мірою обмежує доступ до важливої інформації навчального характеру та знижує можливості набуття вагомого досвіду, необхідного у подальшому дорослому житті. Тому, використовуючи різноманітні цифрові застосунки, можна посилити зміст навчального матеріалу, що сприяє ефективному засвоєнню навчальної географічної інформації. Висока частка використання цифрових ресурсів серед учнів є доказом того, що отримання інформації на уроках і вдома відбувається переважно через цифрові джерела інформації та інтернет-ресурси. Сучасний підручник із географії містить QR-код, посилання на інтерактивні ресурси, інші цифрові джерела, тобто учень максимально залучений до цифрового світу, чого не можна сказати про вчителів. Хоча майже половина опитаних вчителів користуються органайзером для планування освітнього процесу (від класичних записів через програми MS Office до цифрового календаря Google), лише кожен четвертий використовує цифрові лабораторії для унаочнення матеріалу. При цьому тільки половина опитаних вчителів зазначили, що мають постійний доступ до інтернету. На наш погляд, це пов'язано не стільки з браком доступу до інтернету як сервісу, скільки з воєнною ситуацією в Україні, що спричинила відсутність стабільного цифрового підключення через обстріли, повітряні тривоги та blackout. Серед учнів більше ніж 80% мають стабільний доступ до інтернету. Така відмінність у доступі серед вчителів і учнів може бути пояснена його варіативністю (мобільні телефони, комп'ютер, ноутбук, мобільність при пошуку точок доступу до мережі: кав'ярні, торгові центри тощо) та тим що опитувались учні столичних закладів загальної середньої освіти, де вирішена проблема з мобільним інтернетом. Таким чином, організація навчального процесу в учнів спрямована на швидкий та доступний пошук необхідної інформації і, відповідно, вищу продуктивність у її засвоєнні. Під час дослідження було виявлено диспропорцію у використанні цифрових ресурсів, тобто якщо вчитель застосовує цифрові інструменти насамперед для організації навчального процесу та демонстрації учням матеріалу під час уроку, то учні використовують їх і під час організації вивчення матеріалу, і під час уроку, і під час виконання завдань поза уроком.

Всі учасники педагогічного дослідження та ми (науковці) переконались у перевагах застосування цифрових ресурсів під час навчання географії в закладах загальної середньої освіти. Нами виокремлено такі переваги: унаочнення та інтерактивність, що дає можливість зрозуміти просторовий масштаб і відносини між географічними об'єктами; швидке оновлення даних про транспортну мережу, топографію, політичні події та інші географічні аспекти. Однак, попри переваги, ми виявили і недоліки: недостатня кількість цифрового обладнання (комп'ютерів, ноутбуків, смартфонів тощо) у закладах загальної середньої освіти; відсутність педагогічних програмних засобів, зокрема доступних і безкоштовних професійних програмних ресурсів та ліцензійного програмного забезпечення; відносно невелика кількість відпрацьованих і апробованих на практиці методик застосування цифрових ресурсів у конкретних видах навчальної діяльності, брак практичного досвіду в організації роботи з утілення сучасних педагогічних технологій; нестача наукових методичних робіт

щодо вивчення психолого-вікових особливостей учнів у контексті роботи з цифровими ресурсами; недостатній рівень цифрової компетентності вчителя та брак навичок у роботі з різним цифровим приладдям (лептоп, застосунки смартфону, комп'ютера, електронні карти, ГІС-технології тощо). Водночас за наявності бажання та відповідних організаційних зусиль можливе, принаймні часткове, розв'язання проблем щодо впровадження нових цифрових педагогічних технологій в освітній процес із географії в закладах загальної середньої освіти.

Недоліки дослідження. Окрім згаданих переваг та недоліків висвітленого дослідження, варто звернути увагу на таке: результати опитування дали змогу розглянути проблеми і труднощі вчителів географії, які пов'язані з різним за тривалістю досвідом роботи та місцем розташування закладу освіти (місто, село), узагальнити відмінності у ставленні до використання різних видів навчальної діяльності із залученням цифрових ресурсів. Однак за результатами цього дослідження не можна зробити висновки про те, як змінюється це ставлення зі збільшенням досвіду роботи та переходом до іншої територіальної одиниці. Як правило, вчителі з меншим досвідом педагогічного стажу більш масово застосовують цифрові ресурси в різних видах навчальної діяльності, ніж вчителі з більшим досвідом вчительської праці. На підставі результатів дослідження сформульовано комплекс рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності навчання географії в закладах загальної середньої освіти шляхом інтеграції цифрових ресурсів в освітній процес.

Висновки дослідження не є вичерпними, оскільки не охоплюють усіх аспектів психолого-педагогічної готовності учнів та вчителів до роботи з цифровими ресурсами, не враховують впливу соціально-економічних чинників на доступ до цифрових технологій, а також не аналізують якості цифрового контенту, використовуваного в освітньому процесі, а отже, потребують уточнень та додаткових ресурсів. Водночас вони ідентифікують труднощі й проблеми при навчанні географії в закладах загальної середньої освіти, вирішення яких можуть бути предметом подальших досліджень.

Використані джерела

Гончарова, Н. О. (2019). Технологія доповненої реальності в підручниках нового покоління. У *Проблеми сучасного підручника: збірник наукових праць* / Національна академія педагогічних наук України, Інститут педагогіки (вип. 22, с. 46–56). Київ: Педагогічна думка.. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716685/1/9c8b6a35b15b7130c1ae9942824e97.pdf

Запотоцький, С. П., Карпюк, Г .І., Гладковський, Р. В., Довгань, А. І., Совенко, В. В., Даценко, Л. М. та ін. (2021). Модельна навчальна програма «Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (Наказ від 12.07.2021 № 795 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 11.04.2022 № 324)). https://osvita.ua/doc/files/news/863/86384/Geografiya_6-9_kl_Zapotockij_S_P__ta_in_.pdf

Міністерство освіти і науки України. (б. д.). Державний стандарт базової середньої освіти. https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavniy-standart-bazovoi-serednoi-osviti

Міністерство освіти і науки України. (2017). Про організаційні питання запровадження Концепції Нової української школи у загальноосвітніх навчальних закладах І ступеня. https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/08/nakaz.pdf

Назаренко, Т. Г. (2021). Використання геоінформаційних технологій в процесі навчання географії в ліцеї. У Ресурсно-*орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка* : збірник тез доповідей І Міжнародної науково-практичної інтернет конференції (22-23 лютого 2021 р. м. Полтава), с. 84–88. Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава, Україна. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/725211/1/Nazarenko%20T..pdf

Топузов, О. М., & . Надтока, О. Ф. (Ред.). (2018). Концепція навчання географії України в основній та старшій школі. Київ: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ». https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/koncept_2018.pdf

Часнікова, О. В. (2024). Про використання електронних освітніх ресурсів з географії в базовій школі. У *XXIII Міжнародна науково-практична конференція «The current state of the organization of scientific activity in the world»*, 10-12 червня 2024 р., Мадрид, Іспанія. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741232/

Яценко, В. С. (2021). Використання засобів інформаційно-освітнього простору у розвитку учнівської молоді. Збірник матеріалів Міжнародної науково-теоретичної онлайн-конференції з проблем впровадження наукових та інноваційних технологій у розвиток освітньої сфери (с. 94-96). Номідагі Нукусський державний педагогічний інститут Аджиніяза, м. Нокіс, Республіка . https://ndpi.uz/wp-content/uploads/2021/06/toplam.pdf#page=94

Bloom, B. S. (1984). *Taxonomy of educational objectives*. Boston: Allyn and Bacon. https://www.sciepub.com/reference/185985

Pascarella, E. T., & Terenzini, P. T. (1991). *How College Affects Students: Findings and Insights from Twenty Years of Research*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1385141

References

Bloom, B. S. (1984). *Taxonomy of educational objectives*. Boston: Allyn and Bacon. https://www.sciepub.com/reference/185985

Chasnikova, O. V. (2024). Pro vykorystannia elektronnykh osvitnikh resursiv z heohrafii v bazovii shkoli. In *XXIII Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «The current state of the organization of scientific activity in the world»*, 10-12 chervnia 2024 r., Madryd, Ispaniia. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741232/

Honcharova, N. O. (2019). Tekhnolohiia dopovnenoi realnosti v pidruchnykakh novoho pokolinnia. In *Problemy suchasnoho pidruchnyka: zbirnyk naukovykh prats* / Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy, Instytut pedahohiky (vyp. 22, s. 46–56). Kyiv: Pedahohichna dumka. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716685/1/9c8b6a35b15b7130c1ae9942824e97.pdf

Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (b. d.). *Derzhavnyi standart bazovoi serednoi osvity* https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavniy-standart-bazovoi-serednoi-osviti

Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2017). *Pro orhanizatsiini pytannia zaprovadzhennia Kontseptsii Novoi ukrainskoi shkoly u zahalnoosvitnikhnavchalnykh zakladakh I stupenia*. https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/08/nakaz.pdf

Nazarenko, T. H. (2021). Vykorystannia heoinformatsiinykh tekhnolohii v protsesi navchannia heohrafii v litsei. In *Resursno-oriientovane navchannia v «3D»: dostupnist, dialoh, dynamika* : zbirnyk tez dopovidei I Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet konferentsii (22-23 liutoho 2021 r. m. Poltava), p. 84–88. Vyshchyi navchalnyi zaklad Ukoopspilky «Poltavskyi universytet ekonomiky i torhivli», m. Poltava, Ukraina. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/725211/1/Nazarenko%20T..pdf

Pascarella, E. T., & Terenzini, P. T. (1991). *How College Affects Students: Findings and Insights from Twenty Years of Research*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1385141

Topuzov, O. M., & . Nadtoka, O. F. (Eds.). (2018). *Kontseptsiia navchannia heohrafii Ukrainy v osnovnii ta starshii shkoli*. Kyiv: TOV «KONVI PRINT». https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/koncept_2018.pdf

Yatsenko, V. S. (2021). Vykorystannia zasobiv informatsiino-osvitnoho prostoru u rozvytku uchnivskoi molodi. In *Zbirnyk materialiv Mizhnarodnoi naukovo-teoretychnoi onlain-konferentsii z problem vprovadzhennia naukovykh ta innovatsiinykh tekhnolohii u rozvytok osvitnoi sfery* (s. 94-96). Nomidahi Nukusskyi derzhavnyi pedahohichnyi instytut Adzhyniiaza, m. Nokis, Respublika . https://ndpi.uz/wp-content/uploads/2021/06/toplam.pdf#page=94

Zapototskyi, S. P., Karpiuk, H .I., Hladkovskyi, R. V., Dovhan, A. I., Sovenko, V. V., Datsenko, L. M. et al. (2021). *Modelna navchalna prohrama «Heohrafiia. 6-9 klasy» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity (Rekomendovano Ministerstvom osvity i nauky Ukrainy»* (Nakaz vid 12.07.2021, No. 795 (u redaktsii nakazu Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 11.04.2022 No. 324)). https://osvita.ua/doc/files/news/863/86384/Geografiya_6-9_kl_Zapotockij_S_P__ta_in_.pdf

***Tetyana Nazarenko**, D. Sc. (Pedagogy), Senior Researcher, Head of the Department of Geography and Economics Teaching, Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.*
***Research interests**: methodology for teaching geography and economics at school, methodology for studying geography at the profile level, methods and forms of teaching geography, development of professional competence among geography teachers, innovative technologies for teaching geography in institutions of general secondary and higher pedagogical education, textbook creation.*

***Volodymyr Yatsenko**, Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Senior Researcher of the Department of Geography and Economics Teaching, Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.*
***Research interests:** professional interests are focused on pedagogy, theory and methodology of teaching geography, the use of information and communication technologies in education, geography, economics, economic use of water resources, and recreational geography.*

***Olena Chasnikova**, Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Researcher of the Department of Geography and Economics Teaching, Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.*
***Research interests:** theory and methodology of vocational education, teacher professional development, geographical education, economic education, financial education, adult education.*

***Denis Poltavchenko**, Junior Research Fellow of the Department of Geography and Economics Teaching, Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.*
***Research interests:** theory and methodology of organizing the educational process in secondary education institutions, geography teaching methodology.*

RESEARCH ON TYPES OF EDUCATIONAL ACTIVITIES IN THE STUDY OF GEOGRAPHY IN SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract. The researchers of the Department of Geography and Economics Teaching of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine presented in the article the results of scientific and pedagogical research carried out within the framework of the planned work by state registration number 0124U000275, in which they substantiate the effective use of the activity approach in preparing students of general secondary education institutions for the challenges of the present and the future. The implementation of the ideas and content of the New Ukrainian School occurs through the formation of key and subject competencies in students. In accordance with the Concept of Teaching Geography in Basic School (2018), developed by the same authors, various types of students' educational activities are analysed, in particular, research/modelling (research projects), work with information, establishing connections and patterns, practical work, educational projects (informational, practically oriented (applied), creative, educational excursion, etc.). Since unforeseen cases of using digital resources arose during the study, the study was reformatted through the prism of using these resources in various types of educational activities during the study of geography in basic school and presented in diagrams and tables.

Keywords: types of educational activities; geography teaching methodology; educational process; activity approach; digital resources; subject competencies.